

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ'NİN
DOĞU AKDENİZ VE KARABAĞ MESELESİ HAKKINDAKİ
BASIN AÇIKLAMASI

DOĞU AKDENİZ

Uluslararası İlişkilerde Temel Aktör ve Hukuk Kişisi Olarak Devlet

Uluslararası hukukun temel aktörü olarak devletlerin, üç (3) temel ülkesi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; **kara ülkesi**, **deniz ülkesi** ve **hava ülkesi**dir. Uluslararası hukuk her bir *ülke* üzerinde devletlere kimi “egemen haklar” tanımıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, *Türkiye, kendi deniz ülkesinde uluslararası hukuktan kaynaklanan “egemen haklarını” sonuna kadar kullanma yetkisine ve iradesine sahiptir.*

Ege ve Doğu Akdeniz’deki “Egemen Haklarımız” ve Kimi Sorun Alanları

Ege Denizde kıta sahanlığı ve karasularının genişliği olmak üzere bazı temel konularda Yunanistan ile sorun alanları bulunmaktadır. Karasularının genişliği hususunda Yunanistan 12 mil ısrarını sürdürmektedir. Ege’de karasuları genişliğinin 12 mil olarak saptanması halinde, Yunan karasuları %35’ten %63,9’a çıkarken, Türk karasuları %10 olacak ve açık deniz alanları da %56,2’den %26,1’e düşecektir. ***Buradaki sorun şudur ki, Ege denizinde Yunanistan 12 mil karasuları ilan ederek, Türkiye’nin Ege Denizindeki egemenlik haklarını kısıtlamak, kendi egemenlik haklarının alanını genişletmek ve hakkaniyete aykırı bir bölüşüm ile genişlemeci politika izlemek istemektedir.*** Ege Denizindeki bir diğer ihtilaf konusu ise **kıta sahanlığı** ve **MEB’in tayinidir**. Hemen her sorun alanında olduğu gibi burada da Yunanistan, yayılmacı politikalarından vazgeçmek niyetinde olmadığını göstermektedir.

Doğu Akdeniz’deki durum son dönemlerde güncelliğini artırarak gündemdeki yerini korumaktadır. Doğu Akdeniz’deki **temel sorun deniz yetki alanlarının belirlenmesi** sorunudur. Yunanistan; Meis, Kerpe, Girit, Kaşot ve Rodos gibi adalarının MEB sahibi olabileceğini öne sürerek, Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanı talep etmektedir. Böylelikle Yunanistan, Ege Denizi’ne ek olarak Doğu Akdeniz’in de büyük bölümünde “egemen haklar” kullanmak istemekte, Türkiye’yi yok saymakta ve uluslararası hukuku görmezden gelmektedir. Uluslararası hukuka göre devletler, aralarındaki sorunları dostça ve hakkaniyete uygun çözmelidirler.

Yunanistan’ın MEB sahibi olabileceğini iddia ettiği Güney Ege adalarının MEB sahibi olamayacağı; olsa dahi sınırlandırılmış etkiye sahip olacağı mütalaa edilmelidir. Zira Uluslararası Adalet Divanı’nın ve Uluslararası Tahkim’in verdiği kimi kararlarda, ortay hattın diğer tarafında kalan adalara sınırlı yetki verildiği görülmektedir. Yunanistan’ın bahse konu adaları da Türkiye ana karası ile Yunanistan ana karasının ortasından geçen “ortay hattın” ters tarafında kaldığı için kara ülkesi gibi MEB hakkı olamaz. Böylelikle ilgili adaların tek bir hat üzerinde birleştirilerek sınır belirleme yetkisi bulunmamaktadır. Ayrıca, uluslararası hukuka hâkim olan kimi ilkeler çerçevesinde de bu durum Yunanistan’ın tezlerini çürütmektedir. Bu ilkeleri şu şekilde sıralayabiliriz; *coğrafyanın üstünlüğü, coğrafya dışı ilgili diğer alanların göz önüne alınması, orantılılık ilkesi, kapatmama prensibi ve hakkaniyet.*

Türkiye'nin Girişimleri

Türkiye öncelikle MEB açısından yöntem değişikliğine gitmiş, karşılıklı kıyıları belirlemede dünyanın küre şeklini göz önüne alarak “diyagonal” çizgilerle yetki alanlarını tanımlama çabasına girişmiştir. Buna göre, bugüne kadar sadece Mısır ile karşılıklı kıyımız olduğu anlayışı, yerini “diyagonal” mantık çerçevesinde Libya’dan başlayan bir hattı izlemeye bırakmıştır. Bu mantıkla bakıldığında Libya, Türkiye’nin denizden komşusudur.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Libya Hükümeti arasında 27/11/2019’da imza edilen ve 06/12/2019’da yürürlüğe giren “Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Mutabakatı” neticesinde iki ülke arasındaki deniz sınırlarını belirleyen harita oluşmuştur. Bahse konu haritaya göre Girit adasının güneydoğusundan Türkiye ve Libya arasında 18.6 mil (29.9 km) uzunluğunda bir deniz sınırı öngörülmüştür. Bu harita Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Akdeniz’deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesinin (MEB) sınırlarını göstermektedir.

Türkiye ile Libya arasında imza edilen Akdeniz’de deniz alanlarının sınırlandırılması mutabakatının Türkiye açısından en önemli kazanımı; Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki ulusal çıkarlarını sıkıntıya sokacak “**Seville Haritası**” planını hükümsüz kılmasıdır. Avrupa Birliği tarafından desteklenen, Yunanistan-GKRY ve Yunanistan-Mısır deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmalarını temel alan Seville Haritası planı şayet gerçekleşseydi, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki 186.000 km²’lik deniz alanları 41.000 km²’ye inecekti. Bu harita ile Türkiye adeta Antalya körfezine hapsedilmek istenmektedir. Söz konusu çabanın en temel nedeni ise Doğu Akdeniz’de keşfedilen ve keşfedilmeyi bekleyen hidrokarbon kaynaklarının bölüşüm tartışmalarıdır. Ancak Türkiye ve Libya arasında imza edilen mutabakat sayesinde bahse konu “Seville Haritası” planı hükümsüz kalmış ve Doğu Akdeniz’de “**Mavi Vatan**”ın Batı sınırları tayin edilmiştir.

Türkiye'nin Muhtemel Hamleleri

1. Türkiye, Doğu Akdeniz’deki faaliyetlere eşlik etmesi için hem deniz kuvvetleri hem de hava kuvvetleri unsurlarını görevlendirmiş, Doğu Akdeniz’in ne derece önemli bir konu alanı olduğunu dirayetli şekilde göstermiştir. Bu dirayetin bozulmadan devam ettirilmesi Türkiye’nin hem ulusal çıkarları hem de ulusal güvenliği açısından büyük öneme haizdir.
2. Askeri gücün yanı sıra, Türkiye, diplomasi ve uluslararası hukuk açısından ciddi bir çabanın içine girmeli, kamu diplomasisi faaliyetleri ile uluslararası her platformda haklılığımızı dile getirmeli, lobi faaliyetleri yürütmeli ve kamuoyu oluşturmalıdır.
3. Doğu Akdeniz’e kıyısı bulunan tüm devletlerin ortaklaştığı ikili ya da çok taraflı MEB antlaşmaları yapılmalı, geniş ve meşru bir zemin oluşturulmalı ve koordinatları BM Genel Sekreterliği’ne iletilmelidir.

Dağlık Karabağ

Yüzyıllardır Azerbaycan Türklerine ev sahipliği yapan Karabağ, problemli bir bölge olarak lanse edilip işgal edilmek istenmektedir. Dünya siyasetinin iki kutba ayrıldığı Soğuk Savaş döneminde, bir süreliğine de olsa sükûnet sağlanmış olup geçici çözümler masaya yatırılmıştır. Fakat Azerbaycan hükümeti hiçbir zaman Karabağ’daki hakkından vazgeçmemiştir. Ermenistan’ın hukuki bir dayanağı

olmaksızın Karabağ üzerinde hak iddia etmesine, Azerbaycan Türkleri gerek diplomasi gerekse askeri gücü ile cevap vermekten çekinmemiştir.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte şiddetlenerek yeni bir evreye erişen ve yaklaşık 30 yıldır Azerbaycan Türkü'nün bağrında kanayan bir yara olarak duran Dağlık Karabağ sorunda, yeni gelişmeler meydana gelmektedir. Öyle ki; geçtiğimiz yaz aylarında Ermeni askeri unsurları ile Azerbaycan ordusunun karşı karşıya gelmesine müteakip, donmuş olan bu sorun alanı yeniden gündemdeki yerini almaya başlamıştır. 27 Eylül 2020 Pazar günü sabaha karşı tekrardan başlayan çatışmalar sonucunda, uluslararası kamuoyunun dikkati bölgeye çevrilmiştir.

Azerbaycan topraklarının işgal altında olduğu gerek hukuki manada gerekse vicdanen yargılanması ve mahkûm edilmesi gereken bir gerçekliktir. BM Güvenlik Konseyi'nin ve Genel Kurulu'nun kararları uyarınca Dağlık Karabağ bölgesinin Azerbaycan toprağı, Ermeni unsurlarının işgalci kuvvet olduğu açık şekilde tanımlanmaktadır. Buna göre, BM Güvenlik Konseyinin [S/RES/884 (1993), S/RES/874 (1993), ve S/RES/822 (1993)] ve BM Genel Kurulunun (A/RES/62/243, A/RES/48/114 ve A/RES/60/285) ilgili kararları açıkça devletleri, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne saygıya davet etmekte ve işgal edilmiş toprakların derhal boşaltılmasını istemektedir. Ermenistan ve bağlı unsurları, BM'nin almış olduğu kararlara rağmen, hukukun gereklerini yerine getirmekten imtina etmektedir. Dahası, muhtelif zamanlarda silahlı kuvvet kullanmak suretiyle "saldırı" suçunu da tekraren işlemektedirler. Azerbaycan'ın uluslararası hukuktan doğan "tek başına ya da ortaklaşa" meşru savunma hakkı bulunduğunu hatırlatmak isteriz. Bu hak BM Antlaşmasınının 51.maddesinde de vücut bulduğu şekliyle Azerbaycan'ın "doğal" bir hakkıdır. Buna ilaveten, Azerbaycan hükümeti, Ermeni unsurlarının silahlı saldırılarına ilişkin BM nezdinde gerekli girişimleri de yaparak, uluslararası hukuka olan bağlılığını da teyit etmiştir. Bu bağlamda, Ermenistan'ın işgal altında tuttuğu Azerbaycan topraklarından derhal çekilmesi sorunun çözümündeki tek çıkar yol olarak durmaktadır.

Hukukun ve adaletin bir gereğı olarak Ermenistan ve bağlı unsurlarının, hukuksuz şekilde işgal ettiği toprakların kurtarılması tüm Türk Dünyasının ve adaleti kendisine kılavuz edinmiş tüm devletlerin omuzlarında bulunan büyük bir sorumluluktur. Bu sorumluluğu canıyla ve kaniyle yerine getirmeye çalışan Can Azerbaycan'ın, Türkiye olarak, daima yanında olmaya devam edeceğiz.

Türkiye'nin, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarına yönelik faaliyetlerinin uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru haklarına dayandığını ve yaklaşık 30 yıldır Ermenistan işgalinde bulunan Dağlık Karabağ'ın Azerbaycan toprağı olduğunu dünya kamuoyuna saygıyla ilan ediyoruz.

